

УДК 378:[37.011.3-051:78]

КУРИЛО Валерія Владиславівна –
викладач кафедри методики музичного виховання,
співу та хорового диригування
Криворізького педагогічного інституту
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
e-mail: megalerushka@bk.ru

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Формування професійної майстерності відіграє смислову роль у фаховому становленні фахівців різних спеціальностей. У сфері професійної підготовки вчителя музичного мистецтва формування вокально-виконавської майстерності є визначальним.

Зважаючи на те, що успішність професійної діяльності вчителя музичного мистецтва залежить, у значній мірі, від рівня його вокально-виконавської майстерності, є необхідність у визначенні сучасного стану проблеми формування вокально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковцями та педагогами-практиками вже розроблено концептуальні положення у сфері педагогічної та мистецької освіти, зокрема у сфері вокальної діяльності вчителя музичного мистецтва. Так, проблеми формування вокально-виконавської майстерності сучасного вчителя музичного мистецтва сформульовано в наукових і навчально-методичних працях Л. Василенко, Л. Косяк, О. Маруфенко, Н. Овчаренко, Л. Пашкіної, Т. Пляченко, О. Прядко, Г. Стасько, О. Шкуляра, Лі Чуньпен, Ю. Юцевича та інших. Однак, дослідження стану проблеми формування вокально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва потребує додаткового вивчення.

Мета статті – виявити сучасний стан проблеми формування вокально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Вокально-виконавська майстерність учителя музичного мистецтва є системою властивостей особистості, яку забезпечують природні голосові дані, високий рівень самоорганізації у вокально-виконавському виді діяльності, а також комплексне утворення – вокально-виконавська компетентність, що виявляється у доцільному використанні методів і прийомів вокального виконавства у кожній конкретній ситуації.

У науковій мистецькій думці розглядається поняття «вокальна

компетентність учителя музичного мистецтва». Так, вокальну компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва Лі Чуньпен розглядає як «особистісне утворення, що виражає здатність до яскравого втілення художньо-образного змісту музичного твору на основі використання сукупності вокально-виконавських знань, умінь та навичок, а також досвіду емоційно-ціннісного ставлення до вокального мистецтва» [3, с. 8]. *Вокально-виконавську компетентність*, що лежить в основі вокальної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, ми окреслюємо як важливий компонент професійної компетентності майбутніх педагогів-музикантів. Це інтегроване особистісне утворення, яке передбачає здатність діяти на основі опанування вокально-виконавськими знаннями, вміннями та навичками у музично-педагогічній діяльності, що є засадничим у формуванні їхньої професійної майстерності. Структуру вокально-виконавської компетентності складають компоненти: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний та емоційно-творчий. *Вокально-виконавську майстерність* розглядаємо як результат професійної вокально-педагогічної підготовки (діяльності), яка є інтегрованим особистісним утворенням, що передбачає високопрофесійну вокально-виконавську діяльність на основі опанування вокально-виконавською компетентністю.

Формування вокально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва проходить на аудиторних заняттях з дисциплін «Постановка голосу», «Вокальний клас», «Хоровий клас»; окремих концертних виступів та у позааудиторних видах діяльності: у процесі проходження всіх видів практики, консультацій, репетицій, концертах, вокальних конкурсах, фестивалях, творчих проєктах, майстер-класах, засіданнях вокального гуртка, вокальної студії тощо.

Для перевірки стану проблеми формування вокально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва в практиці вищого педагогічного навчального закладу нами було проведено педагогічне дослідження, яке проходило на факультеті мистецтв Державного вищого

навчального закладу «Криворізький державний педагогічний університет». В опитуванні взяли участь 78 студентів денного і заочного відділів.

Для здійснення дослідження було поставлено такі завдання:

1) окреслити критерії та показники рівнів сформованості вокально-виконавської компетентності, яка лежить в основі вокально-виконавської майстерності;

2) визначення наявного рівню вокально-виконавської компетентності;

3) виявлення напрямів підвищення рівню вокально-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Завдання дослідження вирішувались за допомогою наступних методів: спостереження, анкетування, контрольних завдань, аналізу, порівняння, кількісної та якісної обробки результатів. Для визначення стану наявного рівня вокально-виконавської компетентності ми розробили критерії та показники її сформованості у майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме:

– *мотиваційно-ціннісний*; показники – усвідомлення мети вокально-виконавської діяльності, потреби у спілкуванні з вокальним мистецтвом, у здобутті цінностей з вокального виконавства, інтерес до занять з вокальних дисциплін, самостійність у здобутті вокально-виконавських знань, умінь та навичок;

– *інформаційно-когнітивний*; показники – знання з теорії та методики постановки голосу, опанування термінологічним апаратом, вміння знаходити інформацію з вокально-виконавського мистецтва, вміння працювати з текстом вокального твору;

– *емоційно-творчий*; показники – емоційний відгук на виконання чи прослуховування вокального твору, яскравість та виразність виконання вокального твору, вміння інтерпретації вокального твору.

На основі запропонованих критеріїв та їхніх показників, визначено чотири рівні сформованості вокально-виконавської компетентності, що лежить в основі вокально-виконавської майстерності:

– *низький рівень* – незадовільно FX (45 балів) – відсутність усвідомлення мети вокально-виконавської діяльності, потреби у спілкуванні з вокальним мистецтвом, у здобутті цінностей з вокального виконавства, інтересу до занять з вокальних дисциплін, самостійності у здобутті вокально-виконавських знань, умінь та навичок; відсутність знань з теорії вокального виконавства та методики постановки голосу, не володіння термінологічним апаратом, відсутність уміння знаходити інформацію з вокально-виконавського мистецтва, відсутність уміння працювати з текстом вокального твору; відсутність емоційного відгуку на виконання чи прослуховування вокального твору, виразності

виконання вокального твору, вміння інтерпретації вокального твору;

– *задовільний рівень* – задовільно E (55 балів) – нечітке усвідомлення мети вокально-виконавської діяльності, часткове відчуття потреби у спілкуванні з вокальним мистецтвом, у здобутті цінностей з вокального виконавства, інтерес до занять з вокальних дисциплін, часткова самостійність у здобутті вокально-виконавських знань, умінь та навичок; наявність окремих неглибоких знань з теорії вокального виконавства та методики постановки голосу, знання окремих термінів, часткове опанування вміннями знаходити інформацію з вокально-виконавського мистецтва, окремі поверхові вміння працювати з текстом вокального твору; – задовільно D (65 балів) – наявність значних прогалів у знаннях з теорії вокального виконавства та методики постановки голосу, прогалуни у володінні термінологічним апаратом, часткове опанування вміннями знаходити інформацію з вокально-виконавського мистецтва, початкові вміння працювати з текстом вокального твору; неусвідомлений емоційний відгук на виконання чи прослуховування вокального твору, наявність елементів виразності виконання вокального твору, інтерпретація вокального твору за допомогою викладача;

– *достатній рівень* – добре C (75 балів) – усвідомлення мети вокально-виконавської діяльності, потреби у спілкуванні з вокальним мистецтвом, у здобутті цінностей з вокального виконавства, інтерес до занять з вокальних дисциплін, самостійність у здобутті вокально-виконавських знань, умінь та навичок наявність окремих прогалів у знаннях з теорії вокального виконавства та методики постановки голосу, достатнє володіння термінологічним апаратом, уміння знаходити інформацію з вокально-виконавського мистецтва, опанування основних умінь працювати з текстом вокального твору;

– *добре B (85 балів)* – достатні знання з теорії вокального виконавства та методики постановки голосу, володіння термінологічним апаратом, уміння знаходити інформацію з вокально-виконавського мистецтва, вміння працювати з текстом вокального твору; адекватний емоційний відгук на виконання чи прослуховування вокального твору, виразне виконання вокального твору, володіння елементами інтерпретації вокального твору;

– *високий рівень* – відмінно A (95 балів) – спрямованість до здійснення мети вокально-виконавської діяльності, відчуття глибокої потреби у спілкуванні з вокальним мистецтвом, у здобутті цінностей з вокального виконавства, поглиблений інтерес до занять з вокальних дисциплін, самостійність у здобутті вокально-виконавських знань, умінь та навичок поглиблені знання з теорії вокального

виконавства та методики постановки голосу, повне володіння термінологічним апаратом, вміння швидко знаходити інформацію з вокально-виконавського мистецтва, вміння системно працювати з текстом вокального твору; емоційний відгук на виконання чи прослуховування вокального твору, яскравість та виразність виконання вокального твору, вміння створити самостійно інтерпретацію вокального твору

Для визначення наявного рівня сформованості вокально-виконавської компетентності майбутніх фахівців музичного мистецтва було застосовано метод анкетування, який дав можливість визначити суб'єктивний погляд студентів на вокальне виконавство. Анкета налічувала 10 питань з варіантами відповідей «так» чи «ні».

За результатами анкетування визначено:

– *мотиваційно-ціннісний* компонент вокально-виконавської компетентності має досить високі загальні показники – 71,7% студентів денного відділу та 28,7% студентів заочного відділу;

– *інформаційно-когнітивний* компонент вокально-виконавської компетентності має невисокі загальні показники – 43,3% студентів денного відділу та 25,1% студентів заочного відділу;

– *емоційно-творчий* компонент вокально-виконавської компетентності має невисокі загальні показники – 45% студентів денного відділу та 35,7% студентів заочного відділу.

Такі результати анкетування відображають суб'єктивну позицію майбутніх учителів музичного мистецтва з вокального виконавства. Однак, на наш погляд, основним показником рівня вокально-виконавської компетентності, як основи вокально-виконавської майстерності, є рівень теоретичних знань з вокального виконавства та, безпосередньо, саме вокальне виконавство студентів у процесі складання модульних контролів.

Для визначення рівня сформованості *інформаційно-когнітивного* компоненту вокально-виконавської компетентності, додатково, ми розробили контрольні завдання для студентів: проаналізувати текст вокального твору; визначити вокальні та вокально-технічні складнощі, шляхи їхнього подолання; скласти інтерпретаційний план вокального твору.

Аналіз результатів виконання завдань дав можливість визначити, що більшість студентів денного (66,7%) та заочного (85,7%) відділів мають середній рівень теоретичних знань з вокального виконавства. При цьому, вокально-виконавська компетентність студентів денного відділу з теорії вокального виконавства та методики постановки голосу значно вища ніж студентів заочного (на 19%).

Для визначення рівню сформованості *емоційно-творчого* компоненту вокально-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, застосовано метод спостереження під час проведення залікових заходів студентів денного (контрольний урок) та заочного (іспит) відділів. За вимогами навчальної програми, майбутні вчителі музичного мистецтва виконували такі вокальні твори: твір у супроводі концертмейстера, народна пісня а капела, ансамблевий твір у супроводі, шкільна пісня.

Результати виступів студентів денного відділу кращі ніж студентів заочного відділу: успішність – 80 % студентів денного відділу і 50% – заочного, що пояснюється регулярними заняттями з постановки голосу. Спостереження показало, що рівень вокально-технічного виконання вокальних творів майбутніми вчителями музичного мистецтва значно вищий ніж художньо-артистичний рівень. Більшість студентів не усвідомлюють глибину художнього смислу вокальних творів; у ставленні до слова спостерігається відсутність особливої уваги.

У цілому, для визначення загального рівня сформованості вокально-виконавської компетентності майбутніх педагогів-музикантів, яка є показником їхньої вокально-виконавської майстерності, ми провели підрахунки, що відображено у таблиці 1.

Результати студентів денного відділення вищі майже вдвічі за результати студентів заочного відділу за визначеними критеріями, що пояснюється можливістю майбутніх учителів музичного мистецтва денного відділення займатися у вокальному класі системно. Однак, в цілому, з високим рівнем вокально-виконавської компетентності і, відповідно, вокально-виконавської майстерності незначна кількість студентів – 23,4 % студентів денного відділу і 14, 5 % – студентів заочного відділу.

Таблиця 1

Рівні сформованості вокально-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Критерій	I курс денного відділення			II курс заочного відділення			висок.
	низьк.	задов.	дост.	низьк.	задов.	дост.	
I критерій	-	26,7	50	23,3	-	50	35,7
II критерій	-	33,3	53,4	13,3	-	50	42,8
III критерій	-	19	46,7	33,3	-	50	28,6
Середній показник		26,4	50,2	23,4		50	35,5

Таким чином, у процесі дослідження ми виявили критерії та показники рівнів сформованості вокально-виконавської компетентності, яка лежить в основі вокально-виконавської майстерності, а саме: мотиваційно-ціннісний, показники –

усвідомлення мети вокально-виконавської діяльності, потреби у спілкуванні з вокальним мистецтвом, у здобутті цінностей з вокального виконавства, інтерес до занять з вокальних дисциплін, самостійність у здобутті вокально-виконавських знань, умінь та навичок; інформаційно-когнітивний, показники – знання з теорії та методики постановки голосу, опанування термінологічним апаратом, вміння знаходити інформацію з вокально-виконавського мистецтва, вміння працювати з текстом вокального твору; емоційно-творчий, показники – емоційний відгук на виконання чи прослуховування вокального твору, яскравість та виразність виконання вокального твору, вміння інтерпретувати вокальний твір; наявний рівень сформованості вокально-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Виявлення сучасного стану формування вокально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва, яку розглянуто через сформованість їхньої вокально-виконавської компетентності, показав, що в практиці вищого мистецького навчального закладу існує необхідність у підвищенні рівню вокального виконавства студентів заочного відділу та визначенні напрямів модернізації художньо-артистичної вокально-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: дисертація... доктора мистецтвознавства: спец. 17.00.03 / Наталія Євгенівна Гребенюк. – К., 2000. – 369 с.
2. Демічева І. Р. Сутність і особливості професійної діяльності вчителя / І. Р. Демічева. – М., 2009. – 132 с.

3. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, І. Ф. Кравченко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид. допов. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.

4. Колодуб І. С. Питання теорії вокального мистецтва: Посібник до курсу історії та теорії вокального мистецтва / І. С. Колодуб. – Харків: Промінь, 1995. – 120 с.

5. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения: В 2-ух томах / А. Н. Леонтьев. – М.: Педагогика, 1983. – Т. 2 – 320 с.

6. Падалка Г. М. Учитель, музыка, діти / Г. М. Падалка. – К.: Музична Україна, 1982. – 144 с.

REFERENCES

1. Grebenyuk, N. E. (2000). *Vokalno-vikonavska tvorchist*, [The vocal and performing art]. Kyiv.

2. Demicheva, I. R. (2009). *Sutnist I osoblyvist profesiynoy dijálnosti vchytelja*, [The essence and characteristic of teachers]. Moscow.

3. Zyazyun I. A. (2004). *Pedagogichna maysternistj*, [Pedagogical skills]. Kyiv, Vysha shkola.

4. Kolodub, I. S. (1995), *Pytannja teoryi vokalnogo mystectva*. [The questions of teory of vocal art]. Kyiv. Prominj.

5. Lerontjev, A. N. (1983). *Izbrannye psihologicheskije proizvedenia*. [Selected psychological works]. Pedagogika.

6. Padalka, G. M. (1982). *Uchitel, muzyka, dity*. [Teacher, music, childrens]. Muzychna Ukraina.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КУРИЛО Валерія Владиславівна – викладач кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет».

Наукові інтереси: формування вокально-виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KURYLO Valeria Vladyslavivna – teacher of cathedra methods of music teaching, singing and choir conducting Kryvyi Rih State pedagogical university.

Circle of scientific interests: forming of vocal-performantsing skills future teachers of musical culture.

УДК 784:378

МАЄВСЬКА Анастасія Сергіївна – викладач Університетського коледжу, аспірант кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка
e-mail: Anastasiya.maevskaya@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасному інформаційному суспільстві освіта стала однією з найважливіших сфер людської

діяльності, чинником розвитку людства. Метою освіти є виховання всебічно розвиненої творчої особистості, здатної до пошуку та оволодіння новими знаннями, а також